

Клод ВІЛЬД,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Швейцарської Конфедерації в Україні

ШВЕЙЦАРІЯ–УКРАЇНА: АКТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА СТАРІ ЗВ’ЯЗКИ

– Ваша Високоповажносте, липень цього року став, без перебільшення, віхою у швейцарсько-українських відносинах завдяки візиту Симонетти Соммаруги, Президентки Швейцарської Конфедерації. Як би Ви описали результати візиту?

– По-перше, це був перший в історії візит очільниці Федеральної ради Швейцарії в Україну. По-друге, це також була перша двостороння зустріч такого рівня в Європі від початку пандемії коронавірусної хвороби. Наші країни стали першопрохідцями у відновленні звичного режиму роботи очільників держав. Та ще й подія виявилася доволі цікавою, оскільки учасники – і навіть Почесна варта – протягом майже всього візиту були в масках. Це незвична практика, але схоже, що такий вигляд матиме нова реальність. Як на мене, обидві наші делегації, так би мовити, започаткували таку манеру контактів, увіковічнивши її в історії. Треба сказати, що це був не короткостроковий візит до Києва на пів дня – навпаки, наша делегація провела в Україні майже чотири доби, розгорнувши активну діяльність у самій столиці й на Донбасі, дуже важливому регіоні вашої країни, де досі не вщухають бойові дії. Протягом візиту ми відвідали дві підконтрольні українському Урядові частини Донецької та Луганської областей. Тому зустріч була дуже змістовна й передусім мала на меті вкотре показати прагнення Швейцарії залишатися партнеркою України на перехідному етапі її розвитку в царинах нашої спеціалізації, поміж яких реформа охорони здоров'я, судочинства, подальша демократизація та цифровізація. У всіх цих секторах триває впровадження численних проєктів нашої чотирирічної програми, на яку щорічно виділяють 27 млн франків зі швейцарського федерального бюджету. Це робить нас п'ятою найбільшою

країною-доноркою України, чим я дуже пишаюся. А поза тим, мета візиту полягала в продовженні політичного й гуманітарного сприяння в урегулюванні збройного конфлікту на Донбасі. У політичному сенсі ми активно залучені до роботи Тристоронньої контактної групи, ОБСЄ та її Спеціальної моніторингової місії. Не менш важливою є гуманітарна допомога. Від 2015 року Швейцарія відправила 12 конвоїв із водоочисними пристроями до обох боків лінії розмежування. Питання чистої питної води зачіпає 4 млн осіб на цій території, а тому важливо забезпечити наявність хімічних речовин, потрібних для її очищення. Із цією метою ми й постачаємо відповідне обладнання, а також медичну допомогу для лікарень. Під час зустрічі голови держав висловили прагнення продовжити співпрацю в цій царині. Ще однією метою було обговорити питання інвестицій. У цьому контексті ми також належимо до десяти найбільших прямих іноземних інвесторів в економіку України. Упродовж деякого періоду 2020 року Швейцарія навіть посідала п'яту сходинку за згаданим вище показником, а нині – сьому. У зв'язку із цим захист наявних інвестицій і заохочення нових стає надзвичайно важливим виміром співпраці для обох наших країн. Усвідомлюючи вагу матеріального складника реформ, Президентка Швейцарії також зустрілася з міністрами інфраструктури й енергетики для обговорення відповідних проблем, з якими стикається Україна. Крім того, було розглянуто взаємовигідні можливості експорту, доступні тепер у вашій країні в контексті Угоди про асоціацію. Це питання, зокрема, цікаве для наших інвесторів, оскільки відкриває можливості для вкладання коштів і виробництва товарів швейцарської якості в Україні та їх подальшого експорту як тут, так і в ЄС, що вигідно обом нашим країнам. Ба більше, така діяльність створює робочі місця: дозволює собі нагадати, що швейцарські прямі іноземні інвестиції дали змогу працевлаштувати 30 тис. осіб в Україні. На мою думку, на цьому етапі ми можемо розмірковувати про майбутні сфери нашої взаємодії, як-от наукова співпраця. Під час коронакризи ми запустили спільний проєкт, який передбачає допомогу швейцарських інституцій та інженерів Федеральної вищої технічної школи Цюриха у створенні недорогого апарату для вентиляції легенів. До речі, зазначений університет посідає шосте місце у світовому рейтингу за версією британської аналітичної компанії «Quasquarelli Symonds», а сам проєкт реалізують у співпраці з Державним підприємством «Новатор» (м. Хмельницький), що має необхідні промислові потужності. Такого пристрою гостро бракувало на піку коронакризи, утім він також може прислужитися для лікування будь-яких респіраторних захворювань помірної важкості. Використання тутешніх промислових потужностей для виробництва прототипу цього приладу відкрило нашу співпрацю в науковій галузі.

Отож порядок денний зустрічі президентів був різноплановим і залучив чимало посадовців, зокрема Голову Верховної Ради з Прем'єр-міністром. Крім того, за ініціативою Швейцарії та Європейської бізнес-асоціації було проведено спільний діловий захід за участі нашої Президентки й українського Прем'єр-міністра, що стало першою такою зустріччю від початку пандемії коронавірусу. Ще одним пунктом порядку денного стали відвідини «UNIT.City», українського аналога Кремнієвої долини, про який, утім, досі мало хто знає в Західній Європі чи Північній Америці. Водночас його потенціал вражає – і це відкриває багато взаємовигідних векторів співпраці. Ми також зустрілися з письменниками, представниками громадянського суспільства й медіа – надто незалежних, чие існування має велике значення. Нині спостерігаємо глобальну тенденцію до монополізування ЗМІ в руках заможних людей, чого не уникнула й Україна. На моє переконання, незалежні медіа врівноважують це явище. Програма візиту також містила відвідини передмістя Києва разом із мером Віталієм Кличком і Міністром регіонального розвитку, де було розглянуто проект у галузі енергоефективності в контексті осучаснення опалювальних систем і надання інших благ у старих житлових спорудах, побудованих за радянських часів. Ми підтримуємо такі плани й надаємо допомогу асоціаціям домовласників в отриманні банківських кредитів. На додачу було приділено увагу кліматичним змінам і можливій співпраці в галузі відновлюваної енергетики. Увесь третій день візиту було присвячено проблематиці Донбасу. Так, у Слов'янську президенти відвідали КП «Вода Донбасу», куди швейцарський гуманітарний конвой доставив водоочисне обладнання й хімічні сполуки. Там же було обговорено стратегічну важливість постачання води на Донбас. У Слов'янську ми також провели круглий стіл за участі гуманітарних партнерів із системи багатосторонніх відносин, зокрема ООН, ОБСЄ та МКЧХ, кожен із яких мав нагоду звернутися до президентів наших держав щодо шляхів подолання проблем на місцях. Тому я вважаю, що це був доволі інноваційний дискусійний формат такого високого рівня.

Наступним пунктом порядку денного стала зустріч із групою членів української делегації в Мінському процесі та представниками громадських кіл. Відтак ми вирушили на гелікоптері до Станиці Луганської, щоб оцінити виконані роботи з відбудови місцевого мосту, який має надзвичайно велике значення для виробників на підконтрольних уряду територіях, котрі втратили ринок Луганщини після початку бойових дій. Це яскраве свідчення того, що чинні Президент з Урядом налаштовані інвестувати в розвиток цих регіонів. Відвідини відбудованого мосту поблизу Станиці Луганської, де розгорнула свою діяльність ОБСЄ і де люди зазнали стількох страждань, мали символічне значення й стануть внеском до вбезпечення

жителів цих територій від негараздів. Той факт, що президенти разом вирушили до самої межі підконтрольних українському Урядові територій, також неабияк символічний. Загалом візит виявився успішним і став визначною подією для нашої делегації, шансом зрозуміти виклики, що стоять перед Україною, і можливості, які відкриває співпраця з нею.

– 20 жовтня 2019 року у Вашій країні було проведено вибори до Федерального парламенту. За словами Артема Рибченка, Надзвичайного та Повноважного Посла України у Швейцарії, політичні цикли в наших країнах синхронізувалися, що дає змогу звірити годинники й надати нового поштовху міжпарламентській співпраці. Чи погоджується Ви зі своїм колегою і які можливості стають доступними у швейцарсько-українській взаємодії після виборів?

– Я великий прихильник парламентської дипломатії – як доповнення до офіційної. Дипломатична робота полягає не лише в словах та угодах, вона також передбачає контакти між людьми. Усі члени парламенту представляють окремих регіон своєї країни та закладають у такий спосіб ґрунт для взаємного обміну інформацією та знаннями. Інакше кажучи, вони можуть переносити результати офіційних контактів із Києва до регіонів. Це породжує нові можливості для співпраці, а сам парламентар може знайти в ній власну нішу, яка потім або функціонує сама собою, або виявляє себе в ділових колах шляхом утворення зв'язків між двома підприємствами. У такому разі необхідності стороннього контролю немає. Ба більше, парламентарі можуть висувати деякі корисні ідеї, на які ми відтак опираємося, коли розробляємо наші програми розвитку чи співпраці. Тому це неабияка можливість для діяльності на високому рівні взаємодії, ураховуючи, що всі парламентарі в якийсь спосіб пов'язані з урядом навіть попри принцип розподілу влади. Ці люди знайомі одне з одним і беруть участь у засіданнях комісій, де зачитують доповіді міністри, що ще більше поглиблює відносини між державами. Той факт, що наші парламентські цикли збігаються, також є сприятливим, адже якщо вони не синхронізовані, нові вибори можуть перервати попередньо вибудовані зв'язки й змусити починати все спочатку з уже новим парламентом. Обидва ж наші законодавчі органи мають вікно можливостей із чотирирічною тривалістю, чого достатньо для досягнення суттєвих результатів.

Хочу зауважити, що мене приємно вразив той факт, що український парламент раніше за нас ініціював відновлення групи дружби. До неї входять сімдесят активних законотворців, із якими ми вже провели низку заходів. У цьому розумінні перспективним є запозичення швейцарського досвіду для підготовки законопроекту про референдум.

Щодо інших прикладів: я мав нагоду організувати виставку у Верховній Раді на тему швейцарської демократії та її різноманітних рис. Своєю чер-

гою, деякі парламентарі відвідали посольство відразу ж після пом'якшення карантину. Останній із таких заходів відбувся два тижні тому, і на ньому ми презентували нашу програму співпраці й погляди на її майбутній розвиток. На жаль, через пандемію коронавірусу нам довелося відкласти масштабний міжпарламентський захід – День України у швейцарському Парламенті, – який планували провести в березні. Але напередодні цього, 9 березня, нам усе-таки вдалося організувати офіційний візит Голови Верховної Ради до Швейцарії. Ця зустріч виявилася останнім візитом високого рівня до нашої країни перед закриттям кордонів. Цікаво, що й перший постковідний, якщо можна так сказати, президентський візит у Європі після пом'якшення обмежувальних заходів також організували наші країни. Це приємний збіг, який показує, що, попри обережність і відповідальність, ми також готові йти на ризик заради поглиблення наших відносин.

– Ще 2006 року українське місто Вінниця підписало меморандум про співпрацю з Урядом Швейцарії щодо проекту «Zurich Trams for Vinnytsia». Другий меморандум, укладений 2011 року, посприяв реалізації найбільшого в Україні проекту з енергоефективності, а в червні цього року очільник Державної агенції з енергоефективності та енергозбереження України Сергій Савчук узяв участь в обговоренні нових енергетичних можливостей у наших двосторонніх відносинах. Чи має Посольство Швейцарії намір і надалі втілювати схожі проекти в Україні та які перспективи на майбутнє має ця галузь?

– Цей проєкт – справжня історія успіху. Приклади, які Ви навели, принесли користь жителям Вінниці. Якщо я не помиляюся, близько 90% трамваїв у місті доставили із Цюриха безкоштовно, що дало місцевій владі змогу вивільнити ресурси для інших цілей і переглянути стратегію розвитку міста. Вінниця, безсумнівно, є одним із лідерів серед українських міст у запровадженні заходів енергоефективності, озеленення, оновленні громадського транспорту тощо, чого вдалося досягти, зокрема, завдяки співпраці зі Швейцарією. Тут можна відзначити й стратегічний вимір. Дуже важливо, що цей швейцарський проєкт з енергоефективності не потребує використання газу, а тому немає необхідності нарощувати його імпорт. Тому, на мою думку, стратегія України щодо недопущення тотальної залежності від одного постачальника потребує таких альтернатив, що є позитивним побічним ефектом. У цьому ж контексті можна зазначити й відповідальне ставлення до довкілля. Місто Вінниця здобуло Європейську енергетичну відзнаку – яскраве свідчення того, що трохи підтримки й талант українців, спрямовані на відповідальну політику, можуть приносити чудовий результат. Як на мене, це ілюструє, що ми можемо зробити в ролі партнера, і це запускає процес позитивних змін, яким далі опікуються жителі та політики.

– У квітні цього року Президент Володимир Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», який Верховна Рада ухвалила 31 березня. Швейцарія – одна з ключових партнерок ЄС у постачанні сільськогосподарської продукції та має цінний досвід у цій галузі. На Вашу думку, чи слід Україні очікувати позитивних наслідків від цього рішення? Які ризики можуть виникнути?

– По-перше, ми поважаємо будь-яке рішення наших партнерів. Швейцарія утримується від заяв про користь чи ризикованість тієї чи іншої ініціативи. Але я гадаю, що зазначене рішення – відповідальне, адже його висунули й ухвалили в демократичний спосіб. З огляду на суттєві зміни, які воно передбачає, із ним пов'язані деякі побоювання. Цілком справедливо вважати, що будь-яких заходів слід уживати в розумних межах – це правило діє в усіх царинах життя. Отож маленькі адекватні кроки кращі, аніж тупцювання на місці. Згідно із цією народною мудрістю про здоровий глузд, рішення про ринок землі відкрило можливості з позитивними наслідками, які раніше не були доступними. На моє переконання, головним запобіжником проти зловживань буде продумана реалізація закону. Хай там як, а Україна має суверенний обов'язок самостійно розпорядитися цією новою можливістю, яку для себе відкрила. Якщо говорити про Швейцарію, ми належимо до числа основних партнерів України в розвитку її сільського господарства. Протягом останніх п'ятнадцяти років ми активно долучалися до роботи в таких сферах, як органічне сільське господарство, ринок молочної продукції, доступ до фінансування для фермерів через механізм кредитних розписок, щоб забезпечити малі фермерські господарства від засилля великого агробізнесу. Ми також розвиваємо служби консультативних послуг, довідкових центрів і надаємо підтримку сільськогосподарським бізнес-асоціаціям. Посольство працює над виведенням цієї галузі на новий рівень відповідальності, добросовісності, продуктивності й спроможності генерувати прибутки та розподіляти блага в Україні шляхом належного використання земельних ресурсів. Тож ми вітаємо запровадження ринку землі, оскільки це допоможе залучити нові інвестиції та розвинути сільську місцевість завдяки додатковим ресурсам. На нашу думку, наявність проміжного періоду, протягом якого один суб'єкт може володіти обмеженою ділянкою землі, – це мудре рішення, яке дасть змогу пом'якшити ризики й стане частиною зазначеного відповідального підходу.

– У вересні 2019 року потужна швейцарська цифрова компанія «Syngenta» придбала активи «Cropio Group», розташованої в Україні, та стала єдиною сільськогосподарською компанією з доступом до провідних управлінських платформ на чотирьох головних агрокультурних ринках

*світу – у Сполучених Штатах, Бразилії, Китаї та Східній Європі. Побу-
тує думка, що агрокультурний сектор економіки втратив актуальність.
Зважаючи на розвиток цифрового фермерства, чи може це стати почат-
ком нової технологічної революції для України й джерелом співпраці між
нашими країнами?*

– Звичайно, раціональне землекористування й агрокультурний ме-
неджмент із сучасними технологіями – важливий ресурс, який потребує
належної опіки з боку органів влади в Україні, зацікавлених прямих іно-
земних інвесторів і тих, хто виробляє продукцію коштом цих інвестицій.
Як відомо, сфера діяльності «Syngenta» – це переважно не ІТ, а вирощу-
вання сільськогосподарських культур, насінневий фонд і добрива. Крім
того, компанія є однією зі світових лідерок агрокультурних інновацій, що
робить її бажаною партнеркою для України в запровадженні передового
досвіду в цій сфері. «Syngenta» було засновано понад 250 років тому, нині
її штат складається із 48 тис. працівників у 100 країнах світу. Дозвольте
прояснити: штаб-квартира розташована у Швейцарії, але сама компанія
належить Китаю вже три роки. Час покаже, яке рішення буде ухвалено
щодо центрального офісу – залишиться він у Швейцарії чи ні. Наразі та-
кої інформації немає, але це в будь-якому разі означатиме важливі новації
в діяльності компанії. Кілька слів про її структуру. Вона охоплює чоти-
ри відділи, а саме: «Syngenta Crop Protection», розташований у Швейцарії;
«Syngenta Seeds» – у США; «Adama» – в Ізраїлі; «Syngenta Group China»,
який розміщено в Шанхаї та є одним зі світових лідерів у наданні агро-
культурних послуг. Це перетворює компанію на комплексну групу з гло-
бальною мережею.

Щодо «Cropio Group»: підприємство в царині агрокультурних техноло-
гій, представлене в більш ніж 50 країнах, з офісом у Києві. Свою діяль-
ність воно здебільшого зосереджує в Східній Європі. «Cropio Platform» –
це комплексна система технічного забезпечення й програмного продукту,
яка надає послуги спектральної візуалізації, ведення документації та
технічного обслуговування. Близько 10 млн га сільськогосподарських
угідь пильнують за допомогою цієї платформи. «Syngenta» з придбанням
«Cropio» отримала хаб агрокультурних технологічних інновацій у Євро-
пі, який буде корисним у покращенні збалансованості ведення сільського
господарства, підвищенні продуктивності, ефективності та прибутко-
вості. Крім того, у такий спосіб «Syngenta» стає єдиною агрокультурною
компанією, що має доступ до провідних управлінських платформ у чо-
тирьох найбільших сільськогосподарських ринках, які Ви вже назвали.
Як наслідок, цифровий інструментарій компанії відтепер використовуватимуть
для обслуговування понад 40 млн га угідь по всьому світу, а до
кінця 2020 року цей показник заплановано подвоїти.

– Уже декілька років Державний секретаріат із питань освіти, науки та інновацій Швейцарії фінансує ініціативу під назвою «Українські студії у Швейцарії», спрямовану на розвиток українознавчих досліджень і сприяння міжнародним мережам цього спрямування в країні. Також згадаймо про програму «Наукова співпраця між Східною Європою та Швейцарією» (англ. «SCOPES»). Чи можна вважати зазначені проекти успішними на цьому етапі? У чому взагалі джерело такої зацікавленості Швейцарії в Україні й у регіоні загалом?

– Слід зауважити, що рішення про співпрацю в розробленні прототипу апарату вентиляції легенів ухвалили стрімко, у розпал кризових подій. Воно принесло гідні результати, тому наукова дипломатія стала предметом нашої зацікавленості. Вона – частина реального світу, який складається з кількох «бульбашок». Дійсність неможливо звести лише до дипломатичної бульбашки – вона також містить корпоративну бульбашку, бульбашку громадянського суспільства й наукову бульбашку. Справді, взаємодія дипломатії з корпораціями, громадянським суспільством і науковими чи дослідницькими колами створює реальність, єдину й неповторну. Дипломати часто занадто покладаються на однойменну бульбашку: вони можуть згаяти десять років на переговори щодо багатосторонньої конвенції з вихолощеним змістом, спроектованої так, аби всі були задоволені, а потім ще кілька років очікувати її ратифікації. І навіть якщо документ затверджують парламенти, проблема належного виконання нікуди не зникає. Наслідок – купу зусиль витрачено даремно. Тому якщо ви маєте особисті зв'язки з тими, хто творить реальність, вам треба з'єднати дипломатичну бульбашку з іншими елементами, які дають суспільству поштовх до подальшого розвитку. Наукові гранти спрямовано на студентів, які стануть наступними лідерами корпорацій, політичних партій та урядів, тому це наймудріша інвестиція, яку тільки можна уявити. Може впевнено стверджувати, що ці проекти стали успішними.

Однак слід зазначити, що SCOPES припинив існувати у 2016 році – його замінили на інший формат. До речі, «Українські студії у Швейцарії» при Базельському університеті – лише один із багатьох проєктів, які реалізують у співпраці з різними вищими навчальними закладами. Досліджують ліси, сніги, облаштування територій – усе це формати, розроблені разом із Національним університетом «Львівська політехніка» з метою вивчення особливих природних умов України, як-от ваших пралісів абощо. Це може стати дуже цінним досвідом для інших європейських країн. Крім того, разом з Університетом Санкт-Галлена та іншими вищими навчальними закладами ми розгорнули платформу щодо дослідження стереотипів в Україні. Одним із них є горезвісний розподіл вашої країни на Схід і Захід, за яким Східна Україна більше схиляється до співпраці з Росією,

а Західна – до тісніших відносин із колективним Заходом. Коли цю думку наводять на телевізійних програмах, то вельми нечасто базують її на наукових аргументах. Тому завдання полягає в тому, щоби створити відповідний набір даних для відстежування тренду. Слід також згадати про гранти, які отримують від Швейцарії Інститут Європи Цюрихського університету та Національний університет «Одеська юридична академія» на дослідження тематики європейської інтеграції. Обидві наші країни – європейські, проте не є членами ні ЄС, ані НАТО – з різних історичних причин. Але факт такий, що нині ми дуже схожі в інституційному сенсі. У зв'язку із цим цілком зрозуміло, що тема європейської інтеграції важлива для наших держав і що обмін досвідом між нашими студентами й викладачами піде лише на краще. Останнє, що я хотів би сказати із цього приводу, – кілька слів про проект Базельського університету «Українські студії у Швейцарії». Він передбачає фінансування для викладачів, котрі приїздять до нашої країни читати лекції з історії України та з української мови у швейцарських університетах, що, як на мене, також є новаторством. Базельський університет завжди був добре знаний за свою прогресивність у відображенні буття європейця, а тому готовий інвестувати в нові тренди на континенті. Йдеться про те, що після розпаду Радянського Союзу постали нові незалежні держави, які зараз формують нові європейські реалії. Тож ми прагнемо збагнути, що згаданий процес означає для цієї країни й для нас самих. На мою думку, це доволі прогресивний крок, і я радий, що моя країна робить внесок у розвиток таких форматів. Як бачите, нашу діяльність у цій галузі не обмежено лише одним проектом. Я вважаю за свій обов'язок намагатися примножити успіхи на ниві освітніх і наукових обмінів.

– Нещодавно Уряд України та Президент Володимир Зеленський оголосили про плани легалізувати криптовалюту з метою створити сприятливе середовище для роботи блокчейн-компаній. Для цього було запрошено команду швейцарських експертів. Завдяки своїй Криптодолині Швейцарія стає однією з провідних країн світу в цій сфері. З огляду на це, яка Ваша думка про перспективи такої ініціативи, у чому її важливість? Що слід зробити для її успіху?

– У світі є лише кілька країн, де обіг криптовалюти не підлягає жорсткому регулюванню, і Швейцарія та Україна належать до переліку. Можу сказати, що такий підхід дає великий простір для розвитку цієї технології. З іншого боку, у нашій країні є багато прихильників нинішньої системи, які скептично сприймають зміни, адже вищий ступінь свободи та наявність невідконтрольної урядові супутньої грошової одиниці породжує чимало побоювань. Хай там що, а в технології блокчейну можуть критися численні можливості для полегшення життя. Прагнучи

випробувати її, наш Уряд майже одразу побачив колосальний потенціал цієї новачки та поставив стратегічну мету перетворити Швейцарію на високотехнологічну країну, що також пов'язано з технологічним прогресом у фінансовій системі. Зважаючи на нашу роль фінансового хаба, ми мусимо крокувати вслід за реальністю, яку створює ця передова технологія. Якщо покладатися на стару модель, одного дня ми можемо втратити свої лідерські позиції. Мені це схоже на процес поступового занепадання вугільної промисловості через масове використання газу й електрики. Тоді, як і зараз, були ті, хто виступав категорично проти нових ресурсів, і ті, котрі стверджували, що за ними майбутнє. Кожна нова технологія проходить етап, на якому люди опираються їй, допоки вона зрештою знаходить своє місце в новій реальності. Загалом наш план у тому, щоб обережно ставитися до можливих зловживань, але, зберігаючи широту мислення, розкрити потенціал цієї інновації. Проактивна позиція нашого Уряду призвела до надзвичайно сприятливих умов для блокчейн-компаній. Це заклало успішну екосистему, для якої знайшли практичне застосування. Наприклад, 2015 року м. Цуг, столиця однойменного швейцарського кантону, стало першим містом, де дозволили сплачувати податки біткоїнами. Швіц також досягнув успіхів у розвитку цифрової ідентичності на основі блокчейну. Розроблена в співпраці з Університетом прикладних наук і мистецтв Люцерна, вона здобула народну підтримку на голосуванні влітку 2018 року. Той самий університет дає змогу сплачувати інвойси біткоїнами. Тому є підстави стверджувати, що в деяких частинах Швейцарії ми вже живемо в гармонії з новою реальністю. Важливою рисою концепції блокчейну є його висока децентралізованість – за таким самим глибинним принципом улаштовано Швейцарію. Ідеться не лише про єдність у різноманітті, а й про державу, яка концентрує на федеральному рівні лише найнеобхідніші повноваження, а решту передає у відання місцевої влади. Це твердження справедливе й щодо податків. Якщо ви сплачуєте податки у Швейцарії, 85% коштів залишаються в бюджеті вашого регіону. І лише 15% надходять у центр для фінансування збройних сил, дипломатії, національних доріг, тунелів, залізниць тощо. Тому це відповідає нашому духові. Техносистема, зосереджена у швейцарському кантоні Цуг і довкола нього, доросла до рівня однієї з провідних світових екосистем із використанням такої криптографічної технології, як блокчейн. Швейцарія стала одним з осередків нових бізнес-ідей у царині блокчейну. З 2017 року посольство запрошує експертів зі Швейцарії, які виступають із програмними промовами з різних трибун в Україні, зокрема й на таких платформах, як «iForum», «BlockchainUA» та інші. Коли б в Україні не організували міжнародний захід на цю тему, ми долучаємося до нього разом із на-

шими фахівцями – зі спонсорських і партнерських міркувань. До речі, цього річ ми надали рекомендацію Міністерству цифрової трансформації щодо потенційного залучення швейцарських експертів до запровадження оподаткування операцій із криптовалютами. У цій сфері ми також формуємо партнерство з Україною в контексті використання найсучасніших технологій. Швейцарія стала частиною численних дотичних ініціатив, які було втілено за сприяння міністерства й віцепрем'єр-міністра Михайла Федорова. Ми також вважаємо, що діджиталізація та пряма комунікація з владою – це правильний шлях до подолання корупції через усунення зайвих посередників, які зловживають своїми повноваженнями. Інакше кажучи, річ не лише про створення зручних умов для громадян, а й про боротьбу із цією проблемою. Вона властива не лише Україні, проте, безсумнівно, є серйозною перепоною на шляху до швидких реформ.